

Międzynarodowa kooperacja gospodarcza z polskiej perspektywy

Data opublikowania: 30.10.2014

Zrecenzował(a) dr Magdalena Klimczuk-Kochanska Redakcja naukowa mgr Andrzej Klimczuk

Kooperacja gospodarcza jest ważnym obszarem działania przedsiębiorstw, bez którego pozyskanie odpowiednich zasobów, podnoszenie innowacyjności, czy w konsekwencji uzyskanie lepszej pozycji konkurencyjnej, nie byłoby często możliwe. Zainteresowanie kooperacją gospodarczą, zwłaszcza na szczeblu międzynarodowym, zyskuje coraz większe znaczenie w kontekście zachodzących procesów globalizacyjnych.

Badania na temat kooperacji gospodarczej przedsiębiorstw w regionie czy kraju są tematem dość często rozpatrywanym w literaturze przedmiotu. W wymiarze międzynarodowym najczęściej odnajdują swoje miejsce w literaturze dotyczącej korporacji transnarodowych. Rzadko spotyka się zaś publikacje odnoszące się do międzynarodowej współpracy w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw. Recenzowane opracowanie stanowi analizę teoretyczną i empiryczną powiązań kooperacyjnych podmiotów gospodarczych działających na terenie Polski od co najmniej pięciu lat i zatrudniających co najmniej dziesięć osób oraz filii produkcyjnych przedsiębiorstw międzynarodowych (s. 205, 207). Badania własne autorów, których wyniki zostały ukazane w niniejszej monografii, należą zatem do wyjątków, a ich wyniki zasługują na upowszechnianie.

Publikacja pod redakcją Beaty Stępień jest interdyscyplinarnym – nawiązującym do aspektów zarządzania przedsiębiorstwem, jak i socjologicznych zagadnień zaufania w organizacjach - studium zagadnienia kooperacji gospodarczej. Tytuł książki zapowiada bardzo szeroki zakres przedmiotowy zawartych w niej rozważań. Autorzy skupili się jednak na wątkach tematycznych, w ich ocenie najważniejszych. Celem prezentowanych badań była wszechstronna analiza teoretyczna i empiryczna charakteru powiązań kooperacyjnych i ich wpływu na efektywność gospodarowania oraz konkurencyjność przedsiębiorstw, które współdziałają z innymi podmiotami. Wśród nich znalazły się przedsiębiorstwa świadczące usługi np. transportowe, czy zajmujące się produkcją części lub podzespołów na zlecenie innych podmiotów. Opracowanie składa się z ośmiu rozdziałów oraz wstępu i podsumowania. Struktura opracowania jest dość przejrzysta. Autorzy skupili się przede wszystkim na ukazaniu teoretycznych aspektów kooperacji gospodarczej. Ich istotnym uzupełnieniem są zaś przedstawione wyniki badań własnych przeprowadzonych w latach 2008-2009. Rozdziały składające się na publikację łącznie dzielą się na trzy bardziej ogólne części.

Pierwsza część książki odnosi się do zagadnień teoretycznych kooperacji podmiotów. Jej dwa pierwsze rozdziały mają charakter wprowadzający i porządkujący podstawowe zagadnienia dotyczące tytułu opracowania. Poświęcone są ukazaniu powiązań kooperacyjnych w świetle różnych terminów i teorii, które odnajdują miejsce

w literaturze przedmiotu. Pozwalają czytelnikowi zapoznać się z istotą kooperacji, odniesieniem jej do kwestii współdziałania, outsourcingu, offshoringu, czy kooperencji. Kontynuacją tych rozważań jest rozdział trzeci skupiający się na przedstawieniu warunków, jakie sprzyjają osiągnięciu efektów kooperacji gospodarczej. Zostają one ukazane poprzez przedstawienie pokrótce strategii podmiotów gospodarczych oraz czynników otoczenia podmiotów. Oddzielny podrozdział poświęcony został zaufaniu jako szczególnie istotnemu – w opinii autorów – czynnikowi społecznemu sprzyjającemu tworzeniu i utrzymaniu trwałych relacji w ramach kooperacji i tworzenia sieci współpracy. Nie bez powodu właśnie zaufanie zostało wyróżnione, gdyż uznaje się, że to ono wpływa znacząco na poziom niepewności kooperacji, szczególnie w kontekście możliwości nieuczciwego uzyskania korzyści przez partnerów biznesowych. Znaczący niedosyt można dostrzec w rozdziale trzecim, którego celem było ukazanie efektów kooperacji gospodarczej. Wydaje się jednak, że warto byłoby poświęcić więcej uwagi aspektowi jakim są korzyści i ewentualne straty, które może nieść ze sobą kooperacja gospodarcza. Rozdział taki mógłby być istotnym uzupełnieniem opracowania, stanowiłby bowiem istotne uzasadnienie poświęcone tematyce kooperacji z punktu widzenia podmiotów gospodarczych, władz szczebla regionalnego, krajowego, czy innych instytucji szeroko pojętego otoczenia organizacji.

W części drugiej opracowania bardziej skupiono się na międzynarodowym wymiarze kooperacji gospodarczej. Autorzy ukazują przyczyny oraz uwarunkowania współpracy gospodarczej w dwóch kategoriach: instytucjonalnych i kulturowych. Następnie przedstawiają formy internacjonalizacji działalności gospodarczej i powody jej podejmowania według podstawowych ujęć teoretycznych. Dokonują również analizy przejawów kooperacji w gospodarce światowej, takich jak wzrost obrotu częściami i podzespołami w handlu międzynarodowym oraz wzrost zainteresowania offshoringiem produktów i usług. Ukazano również przykładowe rezultaty tego rodzaju współpracy w wymiarze międzynarodowym. Wśród nich skupiono uwagę m.in. na korzyściach jakie mogą osiągnąć przedsiębiorstwa biorące udział w kooperacji, takich jak np. wzrost poziomu innowacyjności kooperantów, obniżenie kosztów wytwarzania, zwiększenie rynków zbytu produktów oferowanych przez przedsiębiorstwa. Wskazano również negatywne strony takiej współpracy związane chociażby z nadmierną rozbudową sieci kooperacyjnej, czy też mogącego wystąpić w skali światowej pogłębienia międzynarodowego podziału pracy na kraje mniej i bardziej rozwinięte.

Część ostatnia omawianego opracowania, składająca się z trzech rozdziałów, została poświęcona prezentacji wyników badań własnych autorów publikacji. Podjęto próbę ukazania warunków współpracy w realiach polskich. Zwrócono uwagę na znaczenie narodowego systemu gospodarczego w Polsce na realizację kooperacji gospodarczej. Jak stwierdzili autorzy opracowania – stabilne i przewidywalne otoczenie, skuteczność sfery regulacyjnej państwa, stopień spełniania przez państwo oczekiwań społecznych i zgodność z nią sfery regulacyjnej, to istotne czynniki, które sprzyjają obniżaniu kosztów transakcyjnych. Dostrzeżono, że atrakcyjność lokalizacyjna i ekonomiczna Polski w zderzeniu ze znaczącym niedowładem państwa w obszarze regulacji oraz znacznym rozwarstwieniem kulturowym, znacznie obniża możliwości uzyskania korzyści z potencjalnych powiązań kooperacyjnych i nie zachęca do rozwoju współpracy międzynarodowej podmiotów. Znalazła się tu także synteza wyników badań przeprowadzonych przez innych badaczy, takich jak chociażby profesor Marian Gorynia czy profesor Tomasz Gołębiowski, analizujących to zagadnienie w odniesieniu do polskich przedsiębiorstw. Ukazane zostały rodzaje więzi gospodarczych, jakie zostały zidentyfikowane w literaturze przedmiotu, motywy i warunki nawiązywania współpracy gospodarczej, a także jej bariery oraz rezultaty.

Dwa ostatnie rozdziały opracowania wnoszą nowe aspekty do kwestii rozumienia kooperacji gospodarczej polskich przedsiębiorstw z podmiotami międzynarodowymi. W relacjonowanych badaniach autorzy korzystali z takich metod badań, jak badania ze źródeł wtórych i badania ankietowe. Posłużono się dwoma kwestionariuszami badawczymi, w których część pytań była wspólna dla obu grup badawczych. Uzyskane dane zostały poddane wielokryterialnej analizie porównawczej. Ponadto omówiono próbę badawczą oraz profil kooperacyjny badanych podmiotów, z uwzględnieniem struktury branżowej, rodzajów kooperacji, czy zakresu geograficznego współpracy. Ogólnie badaniem objęto próbę 126 podmiotów. Wzięły w nich udział przedsiębiorstwa o kapitale polskim będące tzw. kooperantami czynnymi oraz przedsiębiorstwa stanowiące filie przedsiębiorstw międzynarodowych. Powyższe wyodrębnienie dwóch grup podmiotów sprzyjało lepszej realizacji postawionego celu badań i może stanowić inspirację do konstruowania metodologii analiz przez inne osoby zainteresowane różnymi aspektami funkcjonowania przedsiębiorstw w Polsce. Wyniki badań własnych odnoszą się do zagadnienia uwarunkowań skutecznej kooperacji oraz jej efektów. Zostały one podsumowane wnioskami autorów na temat rezultatów kooperacji i rekomendacji, co do sposobów działań, które pozwoliłyby z jednej strony na minimalizację mankamentów, z drugiej zaś na zwiększenie korzyści z tego rodzaju współpracy.

Jak wynika z badań, dla badanych filii koncernów szczególnie ważne są takie cechy partnera jak: szybkość adaptacji do zmiennych oczekiwań dawcy kooperacji; doświadczenie w produkcji dóbr/świadczeniu usług będących przedmiotem kooperacji; kompetencje i profesjonalizm potwierdzony np. certyfikatami produktów; niska cena oferowanych usług. Kooperanci – jak się okazuje – dość rzadko utrzymują między sobą kontakty. Najczęściej są one podejmowane raz lub dwa razy w roku. Ograniczają się one przede wszystkim do: przekazywania raportów do partnera, wzajemnych wizyt w fabrykach partnerów, czy wymiany doświadczeń związanych z aspektami konstrukcyjnymi produktów będących przedmiotem kooperacji.

Wśród kluczowych czynników skutecznej kooperacji podmiotów zidentyfikowano przede wszystkim zaufanie do partnera oraz niezmienność i stabilność zasad współpracy. Istotnym jej mankamentem, zdaniem kooperantów czynnych, jest m.in. obawa przed zdominowaniem i ogólnym uzależnieniem się od dawców kooperacji. Szczególnie zaś istnieje – w opinii badanych przedstawicieli przedsiębiorstw – groźba zbyt dużego uzależnienia technicznego i handlowego od partnera. Przedstawiciele przebadanych filii firm międzynarodowych obawiają się zaś przede wszystkim nieutrzymania standardów jakościowych, czy też nadmiernego uzależnienia handlowego od partnera. Jeśli chodzi o ocenę różnych grup kooperantów, respondenci będący przedstawicielami kooperantów czynnych, wskazali na fakt, że szczególnie wysokie wymagania techniczne mają partnerzy o niepolskim pochodzeniu kapitału. Gdy partnerem – dawcą kooperacji – jest przedsiębiorstwo polskie, wówczas często – w opinii badanych – ma miejsce wiele zmian w zakresie zasad współpracy i niedotrzymanie zobowiązań. Natomiast przedsiębiorstwa międzynarodowe działające w Polsce, gdy są dawcą kooperacji, przede wszystkim zwracają uwagę na częste dostarczanie korespondencji oraz raportów i sprawozdań.

Wśród korzyści dostrzegane są przede wszystkim: większa siła przetargowa wobec dostawców oraz korzyści wynikające z możliwości analizy przychodów dzięki kooperacji z innymi podmiotami, a w konsekwencji - poprawy jakości potencjału przedsiębiorstw i oferowanych przez nich dóbr. Kooperacja przyczyniła się m.in. do optymalizacji sfery logistyki, zmian w organizacji procesów produkcyjnych i okołoprodukcyjnych w badanych

filiach przedsiębiorstw zagranicznych. Polskie podmioty zaś przede wszystkim dzięki kooperacji wprowadziły zmiany w jakości i ilości oferowanych produktów i usług. Poza tym miały miejsce pozytywne zmiany odnośnie parku maszynowego, który został często usprawniony, czy też znacząco uzupełniony.

Całość struktury opracowania można ocenić wysoko, jako przejrzystą, logiczną i konsekwentną oraz adekwatną do postawionych celów opracowania. Walorem pracy, na tle innych tego typu opracowań z zakresu tematyki kooperacji gospodarczej, jest zwrócenie uwagi na korzyści i niekorzyści płynące z kooperacji gospodarczej. To ważne, iż w książce nie tylko ukazano najczęściej opisywane w literaturze przedmiotu korzyści ze współpracy, ale i trudności jakie wiążą się z nawiązywaniem trwałych relacji, szczególnie w skali międzynarodowej.

Uwzględnienie w opracowaniu powyższych aspektów dobrze świadczy o autorach, którzy obok konsekwentnego analizowania charakteru kooperacji, słusznie dostrzegają mechanizmy i procesy, które zachodzą w powiązaniach gospodarczych przedsiębiorstw międzynarodowych z podmiotami polskimi.

Krytycznie ocenić należy fakt, że autorzy niewiele miejsca poświęcili zagadnieniom efektywności gospodarowania i konkurencyjności. We wstępie autorzy podkreślają, iż niedostatecznie, jak do tej pory, w literaturze przedmiotu została rozpoznana natura i czynniki przesądzające o skuteczności i efektywności powiązań kooperacyjnych. Niemniej proponowane uzupełnienie tych wątków nie zostało wystarczająco mocno zaakcentowane, zarówno w spisie treści, jak i w samej treści opracowania. Należy zatem stwierdzić, że praca zawiera tezy dyskusyjne, dotyczące relacji pomiędzy powiązaniem kooperacyjnymi a efektywnością działalności gospodarczej, których udokumentowanie wymaga dalszych badań.

Istotną zaletą recenzowanej publikacji jest uporządkowany przegląd literatury przedmiotu oraz oryginalne autorskie tezy i oceny. Autorzy chętnie sięgają do aktualnych publikacji zagranicznych oraz do dorobku polskich badaczy.

Mimo powyższych uwag lektura książki pt. „Międzynarodowa kooperacja gospodarcza z polskiej perspektywy”, niewątpliwie wzbogaca naszą wiedzę i refleksję nad powiązaniem kooperacyjnymi w wymiarze międzynarodowym. Książka dotyczy zagadnień ważnych z punktu widzenia działalności gospodarczej w kontekście zachodzących zmian globalizacyjnych. Jest ważną i wartościową wypowiedzią w dyskusji nad skutkami kooperacji gospodarczej, w której przedstawiono wyniki badań własnych dotyczące kooperacji gospodarczej w Polsce.

Publikacja stanowi interesujący materiał do studiów. Zapewne nie jest to opracowanie, które byłoby bezpośrednio użyteczne i pomocne dla przedstawicieli przedsiębiorstw zainteresowanych prowadzeniem kooperacji, ale jego lektura pozwala na krytyczną refleksję, dotyczącą korzyści i mankamentów płynących z tworzenia takich relacji z innymi podmiotami. Zabrakło w książce jednak jeszcze jednego rozdziału – odnoszącego się do przedstawienia tych korzyści i mankamentów w szerszym kontekście. To pozwoliłoby na odniesienie się szerzej do tych kluczowych, jak się wydaje z punktu widzenia przyjętego celu opracowania, zagadnień i podjęcie próby ich uporządkowania. Byłoby to pomocne w percepcji całego wątku dotyczącego właśnie tych zagadnień. Można zatem zaryzykować twierdzenie, że niezbędne są dalsze opracowania na ten temat, które będą kontynuacją podjętych w recenzowanej książce analiz.

Sposób cytowania:

Magdalena Klimczuk-Kochanska: Recenzje: Beata Stępień: Międzynarodowa kooperacja gospodarcza z polskiej perspektywy, 2011, w: <https://www.pol-int.org/pl/publikationen/mi-dzynarodowa-kooperacja-gospodarcza-z-polskiej#r772>.